

Uke 4 : Etikk 2

SMF2290, SMF2290F- Etikk, bærekraft og samfunnsansvar (7,5 sp)

Martina Ortova

Obligatorisk oppgave

- Jeg vil lansere den **obligatoriske oppgaven** i **uke 5**. Da vil det bli litt tydeligere for dere hvordan oppgaven er lagt opp.
- Jeg har snakket med studentassistenten, og vi har blitt enige om at dere skal få en variert obligatorisk oppgave med noe mer frihet til å tilpasse oppgaven etter egne interesser.
- Jeg planlegger at:
 - Campusstudenter skal jobbe i grupper på 2–5 personer.
 - Nettstudenter kan også jobbe i grupper, men har i tillegg mulighet til å jobbe individuelt.
 - Mer informasjon om oppgaven kommer neste uke.

Læringsmål for uke 4

- Etter denne uken skal du kunne:
- forklare sentrale etiske teorier: **pliktetikk, dydsetikk og utilitarisme**
- redegjøre for **Kants morallov** og bruke den i eksempler fra næringslivet
- forklare forskjellen mellom **konsekvensetikk** og **ikke-konsekvensetikk**
- anvende etiske teorier i vurdering av **etiske problemstillinger** i **næringslivet**

Uke 3 – Hva har du lært?

- Etikk, moral og jus
- **Etiske prinsipper** (Etiske prinsipper fungerer som retningslinjer for vurdering av hva som er rett og galt i ulike situasjoner).
- **Deskriptiv og normativ etikk** (Deskriptiv etikk beskriver hvordan mennesker faktisk tenker og handler moralsk. Normativ etikk handler om hvordan mennesker *bør* handle, og gir begrunnelser for moralske normer og regler.)
- **Etisk dilemma** (Etiske dilemmaer oppstår når to eller flere moralske hensyn står i konflikt, og det ikke finnes en løsning som ivaretar alle verdier fullt ut.)

Etiske prinsipper

- 1) Likhetsprinsippet
- 2) Autonomiprinsippet
- 3) Velgjørenhetsprinsippet
- 4) Ikke-skade prinsippet
- 5) Rettferdighetsprinsippet
- 6) Føre-var-prinsippet

Think–Pair–Share (tenk – diskuter – del)

- Diskuter etiske prinsipper i par.
 - 1) Likhetsprinsippet
 - 2) Autonomiprinsippet
 - 3) Velgjørenhetsprinsippet
 - 4) Ikke-skade prinsippet
 - 5) Rettferdighetsprinsippet
 - 6) Føre-var-prinsippet
- Forklar for hverandre hvordan dere forstår dem, og bli enige om ett spørsmål dere ønsker avklaring på.
- Send spørsmålet inn i Mentimeter.

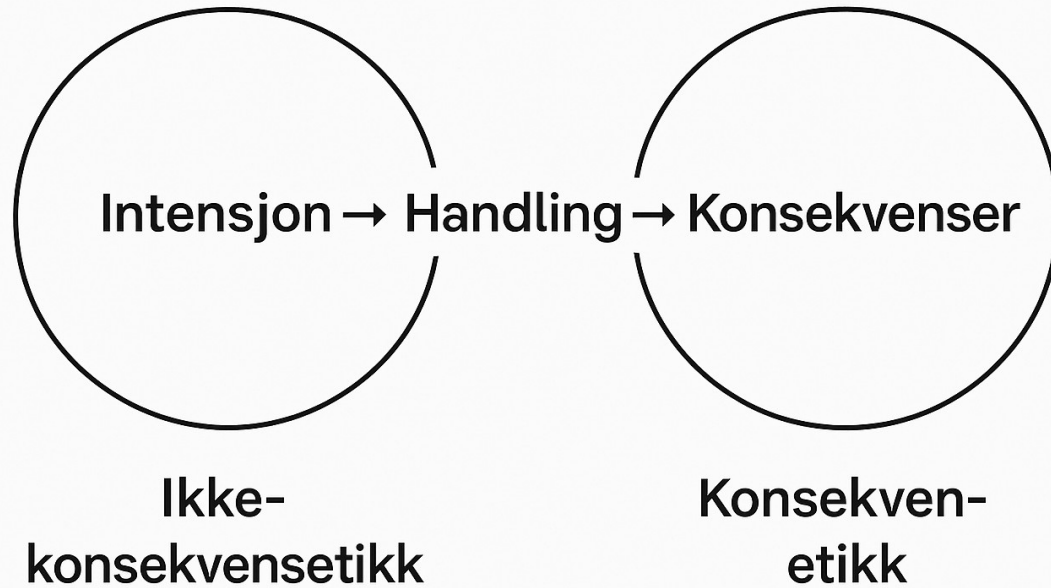

[Click to download as image](#)

Teori-Tema

- Konsekvensetikk x «ikke-konsekvensetikk»
- Dygdsetikk, pliktetikk og utilitarisme
- Kant, Mill, Aristoteles

- Kapittel – 3 – 4 – Pensum A
- Kapittel – 2, 3, 4 – Pensum B
- Kapittel 11. 1. (Pensum A) – Implementering – litt senere

Konsekvensetikk x Ikke-konsekvensetikk

- Konsekvensetikk
- I konsekvensetikk vurderes om en handling er riktig eller galt ut fra konsekvensene den får.
- *Utilitarisme* er den mest kjente formen for konsekvensetikk.

Ikke-konsekvensetikk

- I ikke-konsekvensetikk vurderes handlinger ut fra andre kriterier enn konsekvenser, som:
 - plikter
 - regler
 - verdier
 - karakter og intensjoner
 - Det sentrale er *hvordan* og *hvorfor* man handler, ikke bare resultatet.
 - **Eksempler:**
 - **Pliktetikk (Kant)**
 - **Dydsetikk**

Tradisjonelle etiske teorier

Konsekvensetikk	Ikke-konsekvenstikk
Utilitarisme Egoisme Hedonisme	Pliktetikk Dydsetikk

Utilitarisme

- “Mest mulig lykke til flest mulig”
- John Stuart Mill

An action is morally right if it results in
the greatest amount of good/happiness
for the greatest amount of people
affected by the action

Utilitarisme

- Utilitarisme er en etisk teori som hevder at en handling er moralsk riktig hvis den maksimerer nytte, det vil si at den gir størst mulig lykke eller velvære for flest mulig menneske.

Utilitarisme

- **Utilitarisme** sier at det riktige er den handlingen som gir **mest mulig lykke (nytte) for flest mulig mennesker.**
- Fokus: **Konsekvenser for alle**
- Typisk spørsmål:
«Hva gir størst samlet lykke?»
- Eksempel:
Et vanskelig valg tas fordi det hjelper mange, selv om noen få blir skadet.
- Kort sagt:
Det beste er det som gagnar flest.

- **Egoisme:**

Egoisme er en etisk teori som hevder at individets egne interesser og velferd bør være det primære målet for handlinger. Egoister mener at det er naturlig og riktig å handle på en måte som maksimerer egen fordel.

Egoisme

- **Egoisme** er en etisk teori som sier at **det riktige er det som er best for en selv.**
- Fokus: **Egeninteresse**
- Et spørsmål egoismen stiller:
«Hva gagnar meg mest?»
- Mindre opptatt av hvordan handlingen påvirker andre, med mindre det også gagnar én selv
- Eksempel:
Å hjelpe en venn bare fordi det gir deg fordeler senere → egoistisk motivert.

- **Hedonisme:**
- Hedonisme er en filosofisk retning som hevder at nytelse eller lykke er det høyeste gode og det primære målet for menneskelivet. Ifølge hedonismen bør mennesker søke å maksimere nytelse og minimere smerte.

Hedonisme

- **Hedonisme** er en etisk teori som sier at **det gode er lyst og nytelse**, og at **smerte er det onde**.
- Fokus: **Nytelse og lykke**
- Et spørsmål hedonismen stiller:
«Gir handlingen mest mulig nytelse (og minst mulig smerte)?»
- Viktig: Hedonisme sier **ikke nødvendigvis hvem** som får nytelsen
– det kan være **deg selv, andre, eller flere mennesker**
- Eksempel:
Å hjelpe en venn fordi det gir glede å hjelpe andre → hedonistisk motivert

- **Altruisme:**
- Altruisme er en etisk teori som vektlegger selvoppofrende bekymring for andres velferd. Altruister handler på en måte som gagnar andre, ofte på bekostning av egne interesse.

Altruisme

- **Altruisme** er en etisk teori som sier at **det riktige er å handle til beste for andre**, selv om det kan koste noe for en selv.
- Fokus: **Andre menneskers velferd**
- Et spørsmål altruisme stiller:
«Hva er best for andre?»
- Egeninteresse er **ikke viktig**, eller settes til side
- Eksempel:
Du hjelper noen som er i nød, selv om du mister tid, penger eller fordeler selv.

Teori	Hva er viktigst?	Typisk spørsmål
Hedonisme	Nytelse og lykke	«Gir dette mest glede?»
Egoisme	Egeninteresse	«Hva tjener jeg på?»
Altruisme	Andres beste	«Hva hjelper andre mest?»

Pliktetikk – «Deontology»

- Pliktetikk handler om hva som er riktig i forhold til normer og regler som man lever etter.
- Immanuel Kant

Pliktetikk

- Pliktetikk, også kjent som deontologisk etikk, er en moralteori som fokuserer på selve handlingens rettighet fremfor konsekvensene av handlingen.
- Ifølge pliktetikken er det noen handlinger som er moralsk riktige eller gale uavhengig av resultatene de fører til.

Pliktetikk

- **Pliktetikk** sier at en handling er riktig eller gal **uavhengig av konsekvensene**, så lenge man følger **regler, lover eller moralske plikter**.
- Fokus: **Plikt og regler**
- Typisk spørsmål:
«Er dette riktig å gjøre, uansett hva som skjer?»
- Eksempel:
Du lyver ikke, selv om sannheten kan føre til problemer, fordi det er galt å lyve.
- Kort sagt:
Riktige handlinger følger regler og plikter.

Immanuel Kant

- Vi skal **behandle mennesker som mål i seg selv**, aldri bare som midler.
- Vi bør bare handle etter regler vi kunne ønske ble **allmenne lover**.
- Typisk Kant-spørsmål i jobb:
- «Ville det være greit om *alle* gjorde dette i samme situasjon?»

Immanuel Kant

- Kategorisk imperativ:
- «Handle ette den maksimen gjennom hvilken du samtidig kan ville at den skal bli en allmenn lov».
- Hvis du finner en lommebok på gaten, bør du returnere den til eieren. Dette er fordi du ville ønske at andre gjorde det samme for deg hvis du mistet noe verdifullt.
- «Handle slik at du alltid bruker menneskeheten bade i den egen person og i enhver annens person samtidig som et formal og aldri bare som et middel».
- En arbeidsgiver bør ikke bare se på ansatte som midler til å oppnå profitt, men også som individer med egne mål og verdier. Dette innebærer å gi dem rettferdig lønn, gode arbeidsforhold og muligheter for personlig utvikling.

Individuell frihet

- Individuell frihet strekker seg så langt at den ikke ødelegger for andre menneskers like store rett til individuell frihet.
- Individuell frihet handler også om å følge de offentlige lover og regler – moralsk plikt å underordne seg den rettsstatlige orden.

Dydsetikk

- Dydsetikk, også kjent som virtue ethics, er en moralteori som fokuserer på utviklingen av en persons karakter og dyder, snarere enn på regler eller konsekvenser av handlinger.

Dydsetikk

- Det finnes ulike varianter av dydsetikk, men de har alle sammen til felles at begrepet om dyd spiller en sentral eller uavhengig rolle i å besvare moralske spørsmål. (Store Norske Leksikon, 2020)
- Aristoteles

Dydsetikk

- **Dydsetikk** handler ikke først og fremst om regler eller konsekvenser, men om **hvilken type menneske man bør være**.
- Fokus: **Karakter og dyder** (f.eks. ærlighet, mot, omsorg)
- Typisk spørsmål:
«Hva ville et godt menneske gjort?»
- Eksempel:
Du handler ærlig og hjelpsomt fordi det er en del av hvem du er som person.
- Kort sagt:
Moralen ligger i menneskets karakter.

Dygdsetikk - Virtue Ethics

- **Agent's virtue: "Act as a virtuous person would act in your situation."**
- **Aristotle**
- Virtue, by definition, is the moral excellence of a person. A morally excellent person has a character made-up of virtues valued as good. He or she is honest, respectful, courageous, forgiving, and kind, for example.
- Aristotle analyzed virtues into moral and intellectual virtues.

Pliktetikk: Følg regler, uansett konsekvenser

Utilitarisme: Velg det som gir mest mulig lykke for flest

Dydsetikk: Vær et godt menneske – la handlinger følge karakter

Etisk teori	Hva er viktigst?	Hovedspørsmål
Pliktetikk	Regler og plikter	«Er dette riktig i seg selv?»
Utilitarisme	Konsekvenser for flest	«Hva gir mest lykke totalt?»
Dydsetikk	Personens karakter	«Hva ville et godt menneske gjort?»

Diskursetikk

- Svaret på hva som er rett handling ligger i mellommenneskelig kommunikasjon.
- Mennesker tenker og diskuterer seg fram til prinsipper og verdier som skal gjelde for alle.
- 4 kjennetegn på en praktisk diskurs:
 - Den foregår i full offentlighet
 - Alle har like stor rett til å delta
 - Den foregår frivillig og uten tvang
 - Alle er innstilt på å la det beste argumentet bli utslagsgivende

Oppgave: Verdier i arbeidslivet

Click to download as image

- **Individuell refleksjonsoppgave**
- Verdier i arbeidslivet sier noe om hvordan du ønsker å opptre som arbeidstaker, kollega og profesjonell aktør.
- **Oppgave**
- Tenk over hvilke tre verdier du mener er viktigst for hvordan du ønsker å opptre i arbeid og profesjonelle sammenhenger.
- Bruk 3 minutter på individuell refleksjon.
- Skriv deretter ned tre arbeidsrelaterte verdier du ønsker skal kjennetegne deg i jobb og studier.
- **Eksempler på arbeidsrelaterte verdier**
- Profesjonalitet, ansvarlighet, pålitelighet, respekt, integritet, samarbeid, kvalitet, engasjement, lojalitet, selvstendighet, tydelighet, punktlighet, læringsvilje, målrettethet, fleksibilitet, konstruktivitet, åpenhet, etisk bevissthet.
- *(Listen er kun til inspirasjon – du står fritt til å velge andre verdier.)*

Mot:

En brannmann som risikerer sitt eget liv for å redde noen fra en brann, viser mot. Dette er en dyd fordi det innebærer å handle modig i møte med fare, men uten å være dumdristig.

Ærlighet:

En student som innrømmer at de har gjort en feil på en eksamen i stedet for å jukse, viser ærlighet. Dette er en dyd fordi det innebærer å være sannferdig, selv når det er vanskelig.

Rettferdighet:

En dommer som behandler alle parter i en rettsak likt og upartisk, viser rettferdighet. Dette er en dyd fordi det innebærer å behandle andre rettferdig og upartisk.

Medfølelse:

En person som frivillig hjelper til på et suppekjøkken for hjemløse, viser medfølelse. Dette er en dyd fordi det innebærer å vise omsorg og empati for andres lidelse.

Visdom:

En leder som tar beslutninger basert på langsiktig nytte for selskapet og samfunnet, viser visdom. Dette er en dyd fordi det innebærer å bruke fornuft og innsikt til å gjøre gode valg.

Læringsmål for uke 4

- Etter denne uken skal du kunne:
- forklare sentrale etiske teorier: **pliktetikk, dydsetikk og utilitarisme**
- redegjøre for **Kants morallov** og bruke den i eksempler fra næringslivet
- forklare forskjellen mellom **konsekvensetikk** og **ikke-konsekvensetikk**
- anvende etiske teorier i vurdering av **etiske problemstillinger** i **næringslivet**